

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

MODEL DEVELOPMENT FOR BUDDHIST UNIVERSITIES MORAL TEACHING
MANAGEMENT IN BASIC EDUCATION SCHOOLS.

พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ อนุทวีชโช)* พิณสุดา สิริธรงค์ศรี** สินธะวา คามดิษฐ์***

Phrakrupalatkaweewathtana (Teerawit Sukontavaranon),

Pinsuda Siridhrungsri, Sinthawa Khamdit

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้วิจัยวิธีเชิงผสม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม จำนวน 385 คน และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมการบริหารจัดการทั้ง 8 ด้าน อยู่ระดับมาก โดยด้านการสื่อสารองค์กร ด้านการปฏิบัติการ ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจการ และด้านการทบทวน อยู่ระดับมาก ส่วนด้านการวิเคราะห์ ด้านการวางแผนและด้านการควบคุม อยู่ระดับปานกลาง ในด้านปัญหาการบริหารจัดการ พบว่าทั้งภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ระดับปานกลาง

* Doctor or Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

** Faculty Education Management ,College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Faculty Education Management ,College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

2. รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) แนวคิด ที่นำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เกิดเป็นระบบการบริหารแบบ 8 R Model (2) ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงาน (3) กระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม ปัจจัยการบริหารจัดการ คือ งานบุคคล งบประมาณ งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การเสนอคำขอ งบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะนำ ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน และผลผลิต (4) ข้อดี ของรูปแบบการบริหารจัดการ คือ การสร้างองค์กรแห่งคุณธรรม มีความสอดคล้องกับองค์กรทางสังคมไม่แสวงหากำไรหรือรายได้ เสริมพลังทางการบริหารจัดการการศึกษา (5) ข้อจำกัดของรูปแบบการบริหารจัดการ คือ อาจเกิดการต่อต้านจากบุคลากรที่มีความไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบ และในระยะแรกบุคลากรอาจจะมีภาระความรับผิดชอบมากขึ้น (6) เงื่อนไขของความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ คือ จะต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่บุคลากรทุกระดับ ประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ และเร่งพัฒนาเครือข่าย

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การบริหารจัดการการสอนศีลธรรม, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the state of moral teaching management in basic education schools under Buddhist universities and to present a model of moral education management in those basic education institutions. The research employed the mixed methods research. The research instruments included the questionnaires for the school administrators, officials and the Buddhist monk teachers, totaling 385 people and the interviews with 9 experts. Data was analyzed using descriptive statistics which included percentage, average, standard deviation and content analysis.

The findings were as the following.

1. The management of moral education in basic education institutions of the Buddhist universities was found to be at the high level across the 8 aspects; corporate communication, operation, implementation, inspection and revision were

practiced at the high level, while analysis, planning and control were at the moderate level. For management problems, both the overall and the individual aspects were found to be at the moderate level.

2. The management model of moral instruction in basic education schools consists of: (1) the concept of the Eightfold Path as a management guideline, known as the 8-R Model Management System, (2) the management system includes analysis, planning, corporate communications, operation, follow-up and monitoring, revision, control and reporting, (3) the management system formats are combined with the environment of moral teaching, the management factors include human resources, budget, academic work and general administration; the operational procedure starts from the request for a budget, human resource preparation, recruitment and development of the moral teaching monks, dispatching the monks to teach in schools, performance monitoring and evaluation, and writing up performance reports. (4) The advantages of a management model are the creation of moral organizations, consistent with non-profit social organizations, which would empower the management of education. (5) The limitations of the management model are the potential resistance from non-transparent personnel, responsibility of the personnel, and the amount of workload and responsibilities at the initial stage. (6) The success factors of the model include the need to transfer the management process to personnel at every level, collaboration in various areas, and the need for network development.

Keywords: Model Development, Moral Teaching Management, Basic Education Schools.

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ตั้งอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ 24 แห่ง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2015) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ตั้งอยู่ที่อำเภอศาลายา จังหวัดนครปฐม มีวิทยาเขตและวิทยาลัย 9 แห่ง (Mahamakut Buddhist University, 2013) ซึ่งจัดการศึกษาเฉพาะด้านพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ดำเนินงานด้านการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่

ปีงบประมาณ 2551 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งปีงบประมาณ 2560 มีพระสอนศีลธรรม ทั้งสิ้น 24,700 รูป งบประมาณสนับสนุน ปีละ จำนวน 649,900,000 บาท (Religious Affairs Department ,2006) โดยการรับสมัครพระภิกษุ การพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนศีลธรรมไปดำเนินการสอน ในโรงเรียน การติดตามผลและการประเมินผล ตลอดจนการสรุปผลการดำเนินงาน

ปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ได้แก่ (1) ปัญหาในการวิเคราะห์องค์กร เช่น การเบิกจ่ายนิยัตยัตประจำเดือนของพระสอนศีลธรรม ที่มีหลายขั้นตอนและ ย้อนไปย้อนมา มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่ได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ทั้งหลักสูตรที่ใช้ สอนนักเรียนและหลักสูตรการพัฒนาพระสอนศีลธรรม และยังขาดระบบการจัดการฐานข้อมูล โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ (2) ปัญหาในการวางแผน เช่น การฝึกอบรม พระสงฆ์เพื่อเป็นพระสอนศีลธรรมทั้งเก่าและใหม่ที่ยังขาดแบบแผนอันเดียวกันทั่วประเทศ (3) ปัญหาในการสื่อสารองค์กร เช่น ความล่าช้าในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และพระ สอนศีลธรรม การประชาสัมพันธ์พระสงฆ์เข้าร่วมโครงการ การกระทบกระทั่งกันด้วยวาจาจากการ แสดงความคิดเห็น (4) ปัญหาด้านการปฏิบัติงานขององค์กร เช่น พระสอนศีลธรรมหลายรูปหมด กำลังใจ และลาออกไปในที่สุด บุคลากรที่ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ใส่ใจ ไม่ละเอียดใน ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ (5) ปัญหาด้านการดำเนินการ เช่น การกำหนดแผนการ ปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่สามารถดำเนินกิจกรรม ตามที่ได้วางแผนไว้ (6) ปัญหาในติดตามและตรวจสอบโครงการฯ เช่น ขาดการติดตามการ ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการติดตามและ ประเมินผล ขาดหลักและวิธีการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ (7) ปัญหาในทบทวนและ ปรับปรุงแผนและการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้าในการเบิกโอนงบประมาณโครงการ และ (8) ปัญหาในการควบคุมและรายงาน เช่น ความไม่เหมาะสมกันกับความจำเป็นที่ต้องฝึกอบรมทั้ง ทางด้านวิทยุและคุณวุฒิ จัดอบรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ขาดมาตรฐานความเป็น พระสอนศีลธรรม ส่งผลให้การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้ง เอาไว้

จากปัญหาดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการสอน ศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มระบบในการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพและพัฒนางานด้านการสอนศีลธรรมให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งยกระดับ มาตรฐานของงานการสอนศีลธรรมให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยถือเอาประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง และหาแนวทางการพัฒนาการสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประชากรในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน พร้อมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ หาประเด็นที่ควรแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาเพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ตอนที่ 2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยร่างรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นนำมาร่างเป็นรูปแบบแล้วจัดสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบที่ได้ร่างขึ้นมาแล้วนั้น ผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในที่ประชุม แล้วนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสอบถาม ผู้เกี่ยวข้อง 385 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ มีอายุระหว่าง 25 – 40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นพระสอนศีลธรรม ที่มีประสบการณ์ทำงาน 4 – 6 ปี ในภาพรวมพบว่า การบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก การบริหารจัดการทั้ง 8 ด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารองค์กร ด้านการปฏิบัติการ ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจการ และด้านการทบทวนหรือรายงานผล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วน ด้านการวิเคราะห์ ด้านการวางแผนและด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง

โดยมีเสนอแนะว่า ให้มีการวิเคราะห์โครงการอย่างสม่ำเสมอ หาแนวทางพัฒนาการสอนศีลธรรมให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน หาสาเหตุของปัญหาเพื่อแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ ๆ วางแผนโครงการให้มีความต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการสื่อสารที่รวดเร็วและตรงกับความเป็นจริง ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ถือเอาประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง ให้มีการตรวจสอบเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหา และพัฒนางาน พร้อมทั้งรักษามาตรฐานของงาน มีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้นและระยะยาวต่อไป

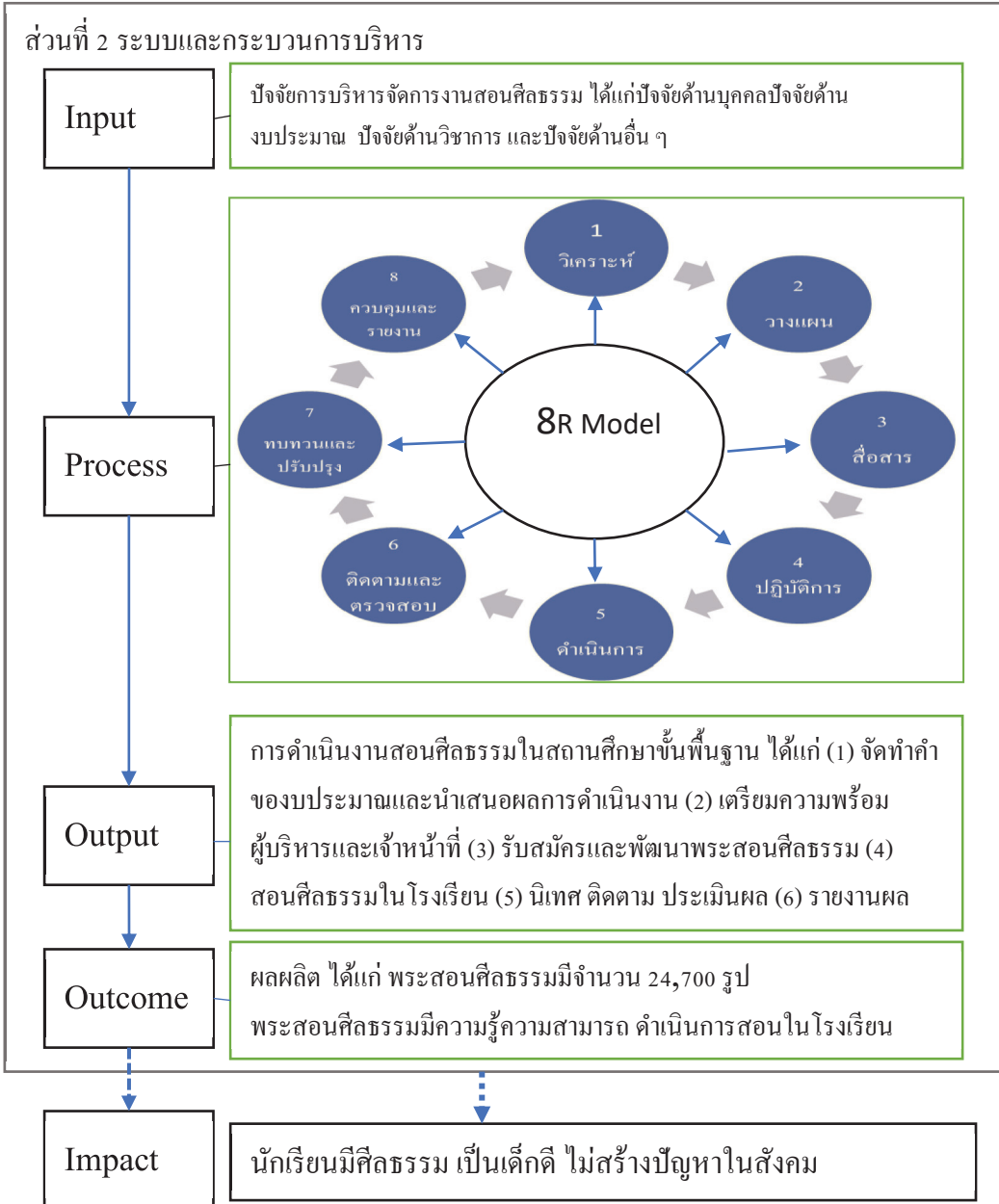
ปัญหาการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้งปัญหาการบริหารจัดการโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบเดียวกัน ขาดการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาการร่วมกันปฏิบัติงานของพระสอนฯและครูในโรงเรียนซึ่งเกิดจากความแตกต่างของพระสอนศีลธรรมกับครูทั่วไปในโรงเรียน จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ที่มีอยู่มีคุณวุฒิไม่เป็นไปตามกำหนด สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ ได้แก่ การหาแนวทางในการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร การอบรมความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และเครือข่าย วางแผนการดำเนินงานที่ครอบคลุมปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งบประมาณ งบประมาณบุคคล และงานบริหารทั่วไป ในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในโครงการ จะต้องมีความจริงใจต่อกัน มีเป้าหมายในการสื่อสาร ปัญหาในการปฏิบัติการณ์มักจะเกิดขึ้นกับการประสานงานมีการวางแผนการดำเนินงานระยะยาว นำมาถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การทำแผนปฏิบัติการ และจัดทำแผนการปฏิบัติงานระดับบุคคล หรือการออกนิเทศและติดตามประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่สอนให้ครบทุกคนได้มีการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการบริหารได้พิจารณา แล้วนำเสนอมหาวิทยาลัยต่อไป

4.2 การนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำประกอบด้วย ความนำ ที่กล่าวถึงความเป็นมาของงานสอนศีลธรรม รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัญหาที่เป็นอยู่จากอดีตจนถึงปัจจุบันแนวคิดที่นำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ (2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ (3) สัมมาวาจา การเจรจาชอบ (4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ (5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ (6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ (7) สัมมาสติ ความระลึกชอบ และ (8) สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นโดยชอบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบได้แก่ (1) เพื่อจัดหาและ

พัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถเข้าไปอบรม สั่งสอน ปลุกฝังนักเรียนในสถานศึกษา ให้มีความรู้คู่คุณธรรม (2) เพื่อให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้บริหารจัดการทรัพยากรของงานสอนศีลธรรมอย่างคุ้มค่าและเกิดการพัฒนา ให้พระสอนศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่อย่างอย่างภาคภูมิใจ

ส่วนที่ 2 ระบบและกระบวนการบริหารจัดการของรูปแบบ ประกอบด้วย (1) ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงาน (2) กระบวนการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของงานสอนศีลธรรม ปัจจัยการบริหารจัดการ คือ งานบุคคล งบประมาณ งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป ขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การเสนอคำของบประมาณ การเตรียมความพร้อมบุคลากร การรับสมัครและพัฒนาพระสอนศีลธรรม การส่งพระสอนออกปฏิบัติงานสอน การแนะนำ ติดตาม และประเมินผล การรายงานผลการดำเนินงาน และผลผลิต คือพระสอนศีลธรรมมีจำนวน 24,700 รูป พระสอนศีลธรรมมีความรู้ความสามารถ ดำเนินการสอนในโรงเรียนปรากฏดังภาพประกอบ

ส่วนที่ 3 ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไข รูปแบบการบริหารจัดการนี้ มีข้อดี คือ สร้างองค์กรแห่งคุณธรรม มีความสอดคล้องกับองค์กรทางสังคมไม่แสวงหากำไรหรือรายได้ เสริมพลังทางการบริหารจัดการการศึกษา ข้อจำกัดเมื่อใช้รูปแบบการบริหารจัดการ อาจเกิดการต่อต้านจากบุคลากรที่มีความไม่โปร่งใส ขาดความรับผิดชอบ และในระยะแรกบุคลากรอาจจะมีภาวะความรับ

ผิดชอบมากขึ้น ซึ่งเงื่อนไขของความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ คือ จะต้องถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่บุคลากรทุกระดับ ประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ และเร่งพัฒนาเครือข่าย

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ประเด็นการบริหารจัดการงานสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีการดำเนินการ มีการติดตามและตรวจสอบ มีการทบทวนและปรับปรุงงานสอนศิลปะในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก มหาวิทยาลัยสงฆ์มีวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาพระสอนศิลปะให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Phrakhruathamphani (2011) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศิลปะธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 การศึกษาดังกล่าวพบว่า พระสอนศิลปะควรมีการชมเชยหรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีการประพฤติตัวที่เหมาะสม โดยมีพระสงฆ์เป็นแบบอย่าง พระสงฆ์ต้องใช้คำพูดและคำสอนในการเผยแผ่ศิลปะธรรมให้เหมาะสม พระสงฆ์ควรประพฤติตนให้น่าเลื่อมใสศรัทธา พระสงฆ์ต้องไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกอย่างแม้การสูบบุหรี่ เป็นต้น

5.2 ประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการสอนศิลปะในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า ระบบการของการบริหารจัดการตามรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์ การวางแผน การสื่อสารองค์กร การปฏิบัติการ การดำเนินการ การติดตามและตรวจสอบ การทบทวนและปรับปรุง และการควบคุมและรายงาน และกระบวนการบริหารจัดการตาม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Kalapat, R. , Promasatayaprot, V. , Wuttisin, K. (2015) ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพ เทศบาลตำบลหนองผือ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า เกิดรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนที่เรียกว่า NONGPHUE โมเดล โดยมี กระบวนการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมคณะทำงานวิจัย 2) การประสาน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง 3) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 4) การประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ 5) การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ 6) การติดตามตรวจสอบประเมินการดำเนินงาน 7) การสรุปผลการดำเนินงาน

5.3 ประเด็นระบบการบริหารจัดการตามแนวคิดของมรรคมืองค์ 8 หรือการบริหารจัดการแบบ 8 R Model จากการศึกษาพบว่า ระบบการบริหารจัดการประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ (2) การวางแผน (3) การสื่อสารองค์กร (4) ปฏิบัติการ (5) การดำเนินการ (6) การติดตามและตรวจสอบ (7) การทบทวนและปรับปรุง (8) การควบคุมและรายงาน ซึ่งผลการศึกษาในแต่ละขั้นตอนสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ (Right Analysis) จากการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์นั้น มีแนวคิดมาจากหลักธรรม ข้อ สัมมาทิฏฐิ แปลว่า ความเห็นชอบ (Right Understanding) จากการศึกษาของเนื้อหาและพิจารณาความสอดคล้องในระบบการบริหารจัดการ จะต้องมีการวิเคราะห์เป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตามหลักของสัมมาทิฏฐิ คือ การวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในงานสอนศีลธรรม โดยให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ ขั้นตอนและผลผลิต วิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ผลของการพัฒนาและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาตามสภาพแวดล้อม ปัจจัยการบริหารจัดการ ขั้นตอนและผลผลิต ดังจะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้ง รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง ก็เช่นเดียวกัน ความรู้ในเหตุและผลของปัญหา ความรู้ในเหตุและผลของสภาวะไร้ปัญหา แล้วจึงนำมาความรู้เหล่านั้นมาวางแผน

2) การวางแผน (Right Planning) จากการศึกษาพบว่า การวางแผนนั้นมีแนวคิดมาจากหลักธรรมข้อ สัมมาสังกัปปะ แปลว่า ความดำริชอบ (Right Thought) การตีความหมายของเนื้อหาและพิจารณาความสอดคล้องในระบบการบริหารจัดการ ทำให้ทราบว่า การวางแผนนั้น จะต้องเว้นมโนทุจริต คือ ปราศจากความอาฆาตพยาบาท ปราศจากความโลภ และปราศจากความไม่รู้จริงตามวิธีการวิเคราะห์ แล้วทำมโนสุจริตเป็นพื้นฐานในการวางแผนแล้วกำหนดแผน 3 ระดับ คือ แผนระดับความคิด เป็นการจัดทำแผนผังความคิดของงาน โดยกำหนดกรอบสภาพแวดล้อม กรอบปัจจัยการบริหารจัดการและการใช้ปัจจัยการบริหารจัดการ กรอบการดำเนินงานและกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน และกำหนดผลผลิต และกำหนดมาตรฐานและกำหนดตัวชี้วัด ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ แผนระดับการเรียนรู้ เป็นการนำเป้าหมายของงาน มาหาแนวทางพัฒนาหรือนำพางานให้ไปถึงเป้าหมายร่วมกัน แผนระดับการปฏิบัติ เป็นสร้างแผนงานด้านวิชาการแผนงานบุคคลแผนงานด้านงบประมาณหรือการบริหารงบประมาณ และสร้างแผนงานทั่วไปหรือการบริหารงานทั่วไป

3) การสื่อสารองค์กร (Right Communication) จากการศึกษาพบว่า การพูด การเขียน การประชาสัมพันธ์ และการสั่งการจากระดับบนลงล่าง เน้นระบบการสื่อสารเฉพาะบุคคล เว้นวชิทุจริต และมีวิสุจริตในการพูดเป็นพื้นฐาน มีแนวคิดมาจากหลักธรรมข้อ สัมมาวาจา แปลว่า การเจรจาชอบ (Right Speech) เป็นวิธีการให้บุคลากรในสำนักงานพระสอนศีลธรรมมีพฤติกรรมทางการสื่อสารที่เป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม โดยวิธีการสื่อสารด้วยความจริง สื่อสารเพื่อให้เกิดความสามัคคี สื่อสารด้วยความสุภาพอ่อนโยน สื่อสารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ เมื่อสื่อสาร มีใจที่ประกอบด้วยเมตตา เอื้อเฟื้อ เกื้อหนุนกันและกัน

4) การปฏิบัติการ (Right Operation) จากการศึกษาพบว่า บุคลากรในโครงการพระสอนศีลธรรมแต่ละตำแหน่ง มีหน้าที่กำกับไว้ซึ่งกำหนดเป็นภาระงาน นอกจากนี้ยังมีภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาด้วย ดังนั้น พฤติกรรมการทำงานของบุคลากรตั้งแต่ผู้อำนวยการสำนักงานจนถึงพระสอนศีลธรรม จึงต้องเป็นพฤติกรรมการทำงานที่เป็นองค์คุณธรรม ซึ่งการปฏิบัติการมีแนวคิดมาจากหลักธรรม ข้อ สัมมาปฏิบัติ (Right Action) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติการในภาระงานของแต่ละบุคคล หรือพฤติกรรมในการทำงานเฉพาะบุคคล จะต้องปฏิบัติตามหลักกายกรรม 3 ได้แก่ ปฏิบัติด้วยการไม่เบียดเบียนกัน ปฏิบัติด้วยความซื่อตรง ปฏิบัติด้วยความ เป็นเจ้าของ คือ ให้ความร่วมมือกับงานสอนศีลธรรม โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และพระสอนศีลธรรม ร่วมกันกำหนดหลักการ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีส่วนร่วมวางแผนการใช้ปัจจัย การบริหารจัดการของโครงการ ร่วมกันดำเนินโครงการตามแผนที่ได้วางเอาไว้

5) การดำเนินการ (Right Liveliness) จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีลำดับขั้นตอน วิธีการ ที่จะทำให้งานสอนศีลธรรมสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ แนวคิดการดำเนินการได้มาจากหลักธรรมข้อ สัมมาอาชีวะ แปลว่า การเลี้ยงชีพชอบ (Right Action) ที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างมีความสุข ดังนั้น การดำเนินการที่เป็นระบบของการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้สามารถดำเนินการไปได้ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย จึงมีวิธีการดำเนินการ ได้แก่ ดำเนินงานตามแผนงาน การสื่อสารตามแผนงาน คือ การยึดหลักการและวิธีการสื่อสาร ดำเนินการด้วยวิธีปฏิบัติการและแผนปฏิบัติการ

6) การติดตามและตรวจสอบ (Monitoring and Evaluation) จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์มีการติดตามการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรม ซึ่งได้มีการติดตาม และนิเทศ ประเมินผลการสอนเป็นประจำทุกปี เริ่มตั้งแต่มีการดำเนินการสอน ลักษณะของการติดตามและตรวจสอบตามแนวคิดของหลักธรรมข้อ สัมมาวายามะ แปลว่า ความเพียรชอบ (Right Effort) ได้แก่ แบบการเฝ้าระวัง ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนการสื่อสารและการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้วางไว้แล้ว แบบการขจัดปัญหาหรือแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น แบบการพัฒนาการเพื่อวางแผนพัฒนาให้ดีขึ้น และแบบรักษามาตรฐาน โดยตรวจสอบตามตัวชี้วัดแผนการดำเนินงานการ ทบทวนและปรับปรุง

7) การทบทวนและปรับปรุง (Right Mindfulness) จากการศึกษาพบว่า การทบทวน และปรับปรุงเป็นวิธีการหนึ่งในระบบการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องจากการติดตามและตรวจสอบ แนวคิดในการทบทวนและปรับปรุงได้มาจากหลักธรรมข้อ สัมมาสติ ที่แปลว่า ระลึกชอบ (Review and Improvement) โดยการนำหลักสติปัญญา 4 เข้ามาใช้เป็นหลักในการทบทวนและปรับปรุง คือ การทบทวนโครงสร้างงานสอนศีลธรรมทั้งหมด ทบทวนการบริหารจัดการ ทบทวนผลของการบริหารจัดการ โดยทบทวนงานที่จะดำเนินการ งานที่กำลังดำเนินการ และงานที่ดำเนินการแล้ว

8) การควบคุมและรายงาน (Right Concentration) จากการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังขาดมาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของงานตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอนศีลธรรม ดังนั้น แนวคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการควบคุมการดำเนินงานมาจากหลักธรรมข้อ สัมมาสมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นชอบ (Control and Reporting) ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเป็นการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการฝึกสมาธิ จึงมีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการการสอนศีลธรรมที่เป็นการสร้างมาตรฐานการดำเนินงานโดยกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของแผนงานระยะสั้น ระยะยาว และตลอดโครงการ โดยกำหนดตัวชี้วัดทั้งหมดของแผนงาน การสื่อสาร และการปฏิบัติ และสร้างมาตรฐานการดำเนินการตลอดโครงการ

6. ข้อเสนอแนะการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลควรยกระดับการสนับสนุนและส่งเสริมงานสอนศีลธรรม โดยรวมเอางานที่เข้าช้อนเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมให้อยู่ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยสงฆ์ สนับสนุนงบประมาณด้านค่าตอบแทนและค่าบริหารจัดการอย่างเพียงพอตามแผนงานของมหาวิทยาลัย

2) กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายความตกลงร่วมมือด้านการจัดการเรียนการสอนโดยพระสอนศีลธรรมกับมหาวิทยาลัย โดยจัดทำคู่มือในการสนับสนุนการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

3) คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมควรให้การยกย่องพระสอนศีลธรรมตามสมควร ในบทบาทด้านการเผยแผ่พระศาสนา ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ ตามสมควร

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ โดยเฉพาะบทบาทของการสนับสนุนงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสอนศีลธรรมของมหาวิทยาลัยสงฆ์

2) มหาเถรสมาคม ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักมรรคมุ่งค์ 8 นี้ แล้วนำไปกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรทางพระพุทธศาสนา ให้มีการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนที่สามารถนำมาพัฒนาการบริหารจัดการ กำหนดรูปแบบการใช้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

References

- Bonawitz, Mary Feeney. (2002). Analysis and Comparison of the Moral Development of Student Required to Graduate with an Ethics Course. *Dissertation Abstracts International*, 63 (04) : 1433-A ; OTOBBR.
- Diamond, Catherine. (2005). *Red Lotus in the Twenty- First : Cinemas in the Lao Performing Art*. New theatre Quarterly.
- Kalapat, R. , Promasatayaprot, V. , Wuttisin, K. (2015, January - April). The Development Model of Local Fund Health Security Strategic Management in Nongphue Municipal, Khemarat District, Ubon Ratchathani Province. *Maharakham Hospital Journal*,12 (1):105-114.
- Mahamakut Buddhist University. (2013). *Report on the Implementation of The Morality Project in Schools. Fiscal Year 2012*. (Copied Documents). Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University
- Phrakhruathamphani. (2011). *The Role of Monks in Moral Propagation in Schools Under The Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Educational Service Area 2* (Masters of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Religious Affairs Department . (2006). *A Guide for The Implementation of The Moral Teachers Project in The Fiscal Year 2006*. Bangkok: Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.